

Vergaderjaar 2025–2026

29 023

Voorzienings- en leveringszekerheid energie

Nr. 597

BRIEF VAN DE MINISTER VAN KLIMAAT EN GROENE GROEI

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 6 oktober 2025

Vermindering van congestie op het elektriciteitsnet en het opvangen van de gevolgen daarvan zijn essentiële randvoorwaarden voor de voortgang van de energietransitie en voor het realiseren van maatschappelijke ambities op het gebied van economie, woningbouw, mobiliteit en strategische autonomie. Het kabinet werkt met volle inzet samen met netbeheerders, medeoverheden en marktpartijen keihard aan de aanpak van dit probleem, in het Landelijk Actieprogramma Netcongestie (LAN) en met de versnellingsaanpak die het kabinet in april heeft gepresenteerd. Tegelijkertijd neemt netcongestie nog steeds toe. Met name ondernemers en maatschappelijke instellingen lopen aan tegen groeiende wachttijden voor een nieuwe of verzwaarde aansluiting op het net: uit de cijfers van de netbeheerders¹ blijkt dat de wachtrij voor grootverbruikers bij de regionale netbeheerders is gegroeid naar zo'n 14.000 aanvragen. Nieuw mogelijk gemaakte oplossingen zoals flexibele contracten blijken onvoldoende van de grond te komen. Tijdens werkbezoeken in het land hoor ik ook dat het bedrijven en netbeheerders veel tijd en moeite kost om daar werkbare afspraken over te maken. De situatie op het stroomnet is fundamenteel veranderd ten opzichte van het verleden en ook in het nieuwe energiesysteem zal netcapaciteit schaars blijven. Gemakkelijke oplossingen zijn er niet meer. Dit geeft aanleiding om ook de bestaande procedures, uitgangspunten en werkwijzen fundamenteel tegen het licht te houden. En om lastige knelpunten in de uitvoering weg te nemen. Dit is nodig om nu het urgente probleem van groeiende wachtrijen aan te pakken, maar ook om klaar te zijn voor het energiesysteem van de toekomst. Dit nieuwe energiesysteem is cruciaal voor de weerbaarheid en strategische onafhankelijkheid van ons land. Dit systeem kent zowel centrale als decentrale elementen en flexibiliteit is daarvan een essentieel kenmerk.

Het kabinet gaat tegen deze achtergrond met netbeheerders om tafel om te verdiepen op de aanpak en dit fundamentele gesprek te voeren. Ten

¹ Zie de bijlage «Actualisatie voortgang Landelijk Actieprogramma Netcongestie»

eerste om te bezien welke uitgangspunten en vanzelfsprekendheden op de helling moeten om het energiesysteem van de toekomst mogelijk te maken en netcongestie structureel aan te pakken. Ten tweede om te bespreken hoe op de korte termijn de bestaande mogelijkheden voor flexibel gebruik van het elektriciteitsnet maximaal kunnen worden benut. De uitdagingen van de drukte op het net op de kortere termijn, en de overgang naar een nieuw systeem, krijgen we alleen voor elkaar met een nieuwe manier van denken en werken van alle betrokken partijen.

In deze brief schetst het kabinet langs de drie actielijnen van het LAN – Sneller Bouwen, Beter Benutten en Slimmer Inzicht – de belangrijkste uitdagingen en richtingen voor mogelijke doorbraken om netcongestie structureel aan te pakken. Als bijlage vindt u een uitgebreid overzicht van gezette stappen en vooruitzichten, waaronder de voortgang van het versnellingspakket voor uitbreiding van het hoogspanningsnet. Verder is een overzicht bijgevoegd van hoe het kabinet uitvoering heeft gegeven aan een aantal aan netcongestie gerelateerde moties en toezeggingen. Ook vindt u als bijlage een beperkte actualisatie van de voortgang van het LAN. Deze bevat een weergave van de voortgang van de acties en cijfermatige informatie over gerealiseerde aansluitingen, betere benutting en ontwikkeling van de wachtrijen. In maart 2026 ontvangen de beide Kamers een nieuwe integrale rapportage over de voortgang van de LAN-acties. Hierin zullen alle cijfers van de netbeheerders inclusief cijfers over de fysieke uitbreiding van het elektriciteitsnet opgenomen worden. Tot slot gaan bij deze brief enkele voor de aanpak van netcongestie relevante rapporten.

Sneller Bouwen

Om netcongestie structureel te verminderen is een zo snel mogelijke uitbreiding van het net noodzakelijk. Het bouwen van grote stations en verbindingen en 50.000 transformatorhuisjes zal de komende jaren nog in volle gang zijn. Het realiseren van structurele versnelling door wetgeving en nieuwe manieren van (samen)werken kost tijd. Er is ruimte voor versnelling van de bouw, maar dit biedt geen oplossingen die nu meteen tot meer netcapaciteit leiden. Met het versnellingspakket voor uitbreiding van het hoogspanningsnet van 25 april jl.² hebben we de ambitie neergezet om de doorlooptijden van uitbreidingsprojecten met maanden tot jaren te verkorten. De geïdentificeerde maatregelen en nieuwe werkwijzen worden waar mogelijk en zo snel mogelijk ook op de midden- en laagspanningsnetten van de regionale netbeheerders toegepast. Deze versnelling vraagt, naast beleid en regels voor kortere procedures, om maatschappelijke keuzes tussen vlot doorpakken en andere belangen zoals lokale autonomie, inspraak van omwonenden en gebruik van ruimte ten koste van ander gebruik. Echte versnelling vraagt om het toekennen van een zwaarder belang aan energie in de keuzes die we gezamenlijk maken. Het in beeld brengen van dilemma's zal onderwerp zijn van gesprek van het kabinet met netbeheerders en andere betrokkenen, zodat politieke en maatschappelijke keuzes onderbouwd kunnen worden gemaakt om verder te versnellen.

Beter Benutten

Forse uitbreiding van het net is noodzakelijk en al in gang gezet. De fysieke ruimte voor netuitbreidingen is echter niet eindeloos beschikbaar en de kosten van het net kunnen niet onbeperkt oplopen. De toenemende elektrificatie van bedrijfsprocessen en huishoudens leidt tot grotere pieken in de vraag naar transportcapaciteit terwijl aan de andere kant de

² Kamerstukken II, 2024–25, 29 023, nr. 566

groei van duurzame opwek met wind en zon leidt tot minder constante invoeding van elektriciteit. Daarom is meer flexibel gebruik van het net essentieel om op korte termijn de gevolgen van netcongestie te mitigeren, én als permanent onderdeel van het energiesysteem van de toekomst. Bedrijven en instellingen lopen in toenemende mate aan tegen schaarse netcapaciteit als knelpunt bij groei en verduurzaming. De wachtrij voor afname door grootverbruikers is verder gegroeid tot ca. 14.000 verzoeken. Daarmee groeit ook de noodzaak voor meer flexibiliteit in afname en invoeding. Door pieken te dempen en dalen te vullen kan optimaal gebruik worden gemaakt van de bestaande infrastructuur en worden op termijn kosten voor netverzwaring beperkt. De in de afgelopen tijd ontwikkelde contractvormen voor transportcapaciteit om deze flexibiliteit in de praktijk te brengen zijn een nieuw fenomeen voor zowel netbeheerders als marktpartijen. De uitrol komt in de praktijk nog onvoldoende van de grond. Netbeheerders zullen ervaring moeten opdoen met het aan de man brengen van deze nieuwe producten, en marktpartijen zullen bewogen moeten worden om flexibeler met gebruik en invoeding van elektriciteit om te gaan. Voor een echte doorbraak zullen ook bedrijven die niet op een wachtrij staan, maar wel kunnen helpen door capaciteit in te brengen, moeten worden betrokken in de aanpak.

Ook met het contracteren en inzetten van bestaande gasgestookte opwek kan regionaal meer ruimte op het net worden gecreëerd, door deze beschikbaar te hebben voor netbeheerders om op piekmomenten bij te kunnen springen. Fossiele opwek met gas is geen toekomstbestendige oplossing, maar is op dit moment nodig om aansluitingen te realiseren en de voortgaande elektrificatie op gang te houden. Met de netbeheerders worden knelpunten in kaart gebracht om gasgestookt vermogen beter in te zetten.

Tot slot is efficiëntere benutting te realiseren door het net gecontroleerd zwaarder te belasten dan tot nu toe gebruikelijk is. Op dit moment wordt onderzocht wat hierbij mogelijk is en wat dit betekent voor de betrouwbaarheid van het net. De eerste resultaten worden in november verwacht, het totaalrapport begin 2026.

Het kabinet is er van overtuigd dat op deze punten op relatief korte termijn winst te behalen is en bespreekt met netbeheerders en het bedrijfsleven hoe hierin doorbraken te realiseren zijn.

Hieronder wordt nader ingegaan op de stand van zaken van stimulering van betere benutting. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen grootverbruikers en kleinverbruikers, wat aansluit bij het verschil tussen deze groepen dat ook in regelgeving en aanpak geldt.

Grootverbruikers

De juridische randvoorwaarden voor flexcontracten voor grootverbruikers en invoeders zijn op orde gebracht. Het is nu zaak om grootschalige uitrol in de praktijk te realiseren. Het aantal afgesloten contracten is nog te beperkt. Netbeheerders onderkennen dit en werken aan verbetering om dit aantrekkelijker te maken voor bedrijven. Flexcontracten kunnen op de korte termijn uitkomst bieden voor bedrijven op de wachtrij, en zijn een stap in de transitie naar het energiesysteem van de toekomst waarin flexibel omgaan met het elektriciteitsnet belangrijk blijft, ook met het oog op de betaalbaarheid. Om flexibel netgebruik de norm te maken zullen ook bedrijven en instellingen die wel over voldoende vaste transportcapaciteit beschikken, moeten worden gestimuleerd om hun elektriciteitsgebruik te flexibiliseren om zo ruimte voor partijen op de wachtrij te creëren. De uitrol van de nieuwe flexproducten moet worden opgeschaald door

het aantrekkelijker en bruikbaar te maken voor bedrijven. Dit is primair de verantwoordelijkheid van de netbeheerders, maar ook hun klanten zullen moeten worden bewogen om gebruik te maken van de nieuwe mogelijkheden. Het kabinet zit met netbeheerders en het bedrijfsleven om tafel om hen hierin waar mogelijk te faciliteren.

Met name bij bestaande aangeslotenen met een niet-flexibel contract blijkt het lastig om flexibiliteit te ontsluiten. Deze partijen hebben zelf vaak geen acuut probleem en zijn daarom minder geneigd om mee te werken aan flexibilisering. Het is van belang om barrières en achterliggende gedachten bij deze groep netgebruikers te achterhalen. Op basis daarvan kan de beste wijze voor netbeheerders worden bepaald om hen hiervoor succesvol te benaderen. Vanuit het LAN wordt hiertoe onderzoek uitgevoerd, de resultaten hiervan zullen begin 2026 beschikbaar zijn. Voorbeelden uit de praktijk laten zien dat er nog veel mogelijk is. Dit voorjaar sloot Tennet een tijdsduurgebonden transportrecht (TDTR) af met een grote batterij-exploitant in Zeeland. Doordat deze partij daarvoor nog een niet-flexibel contract had, kwam zo transportcapaciteit vrij voor 61 partijen op de wachtlijst bij de regionale netbeheerder Stedin, waarvan 25 partijen met maatschappelijke prioriteit zoals gedefinieerd in het prioriteringskader.

Kleinverbruikers

Ook voor huishoudens en bedrijven met een kleine aansluiting geldt dat het beter benutten van het net onnodige verzwareningen en kostenstijgingen kan voorkomen. Zij gaan daarom op termijn ook te maken krijgen met systeemveranderingen. Binnen de actielijn Beter Benutten Kleinverbruikers wordt gewerkt aan een toekomstbestendig systeem waarin kleinverbruikers slim en efficiënt gebruik maken van het laagspanningsnet. De invoering van dit nieuwe systeem is voorzien in 2028. Naast slimme apparaten, communicatie en bewustwording, is een essentiële pijler het financieel belonen van het gebruik van stroom buiten de piekuren. De netbeheerders hebben de afgelopen maanden, mede op verzoek van de Tweede Kamer³, het voorgestelde tijdsafhankelijk tarief vereenvoudigd tot 4 prijsniveaus. Hiermee blijft het nettatarief enerzijds voldoende begrijpelijk en anderzijds voldoende effectief om efficiënt gebruik van het net te stimuleren. Het belangrijkste is nu om dit nieuwe tarief zo snel mogelijk in te voeren, omdat een financiële beloning noodzakelijk is om het nieuwe systeem echt te laten werken.

Slimmer Inzicht

Gerichte aanpak van netcongestie staat of valt met scherp inzicht in de belasting, capaciteit en inrichting van het elektriciteitsnet, en met goede prognoses van hoe zich dit in de toekomst ontwikkelt, ook gegeven infrastructuurprojecten die op termijn nieuwe capaciteit opleveren. Deze behoefte bestaat bij alle bestuurlijke lagen van landelijk tot lokaal. Ook voor bedrijven is dit inzicht essentieel om onderbouwde investeringsbeslissingen te kunnen nemen. Hier is nog ruimte voor versnelling en verbetering, waarbij de netbeheerders aan zet zijn. Inzet van het gesprek met netbeheerders is om landelijk eenduidige uitgangspunten en methodes voor het maken van prognoses vast te stellen. Mogelijk kunnen in sommige gebieden scherpere prognoses leiden tot aanvullende ruimte op het elektriciteitsnet.

³ Motie-Postma/Flach, Kamerstukken II, 2024–25, 29 023, nr. 541

Tot slot

De aanpak van netcongestie vraagt nu en in de komende jaren de volle inzet van kabinet en parlement én van netbeheerders, medeoverheden, betrokken marktpartijen en ook burgers. Gemakkelijke oplossingen zijn niet voorhanden. Gezamenlijk zullen we scherpe maar zorgvuldige afwegingen moeten maken tussen toegang tot het elektriciteitsnet en andere maatschappelijke belangen en prioriteiten. Daarmee werken we toe naar een nieuw energiesysteem waarin schaarse transportcapaciteit van elektriciteit eerlijk wordt verdeeld en optimaal benut. De koers die is ingezet met het LAN en het versnellingspakket zetten het kabinet en alle partners onverminderd door. Tegelijk zijn er ook op korte termijn echte doorbraken nodig om perspectief te bieden aan het groeiende aantal partijen in de wachtrij. Dit kan alleen door maximaal gebruik te maken van de mogelijkheden die snel effect hebben. Dit alles vereist moed van alle betrokken partijen om samen de huidige uitgangspunten en werkwijzen fundamenteel tegen het licht te houden.

Het kabinet gaat daarom met netbeheerders om tafel om de mogelijkheden en dilemma's op de korte en langere termijn in beeld te brengen, zodat onderbouwd de noodzakelijke politieke en maatschappelijke keuzes kunnen worden gemaakt. De Kamer wordt op de hoogte gehouden van de voortgang. Alleen door samen alle mogelijkheden maximaal te benutten, kunnen we op korte termijn bedrijven en instellingen die wachten op transportvermogen perspectief bieden én netcongestie structureel aanpakken. Dat is hard nodig voor het bouwen van woningen, het stimuleren van de economie en toegroeien naar een duurzaam, weerbaar en robuust energiesysteem.

De Minister van Klimaat en Groene Groei,
S.Th.M. Hermans